

Mateja Hulina

Dušanka Urem: "Limska gradina – keramika s područja nekropole", *Monografije i katalozi* 21, Arheološki muzej Istre, Pula 2012.

Knjiga *Limska gradina* nastala je kao prilagođeni tekst diplomskog rada autorice, pod nazivom *Limska gradina u kastelijerskoj kulturi Istre*, obranjenog 1988. godine u Beogradu. Tekst i priloge uredila je Kristina Mihovilić. Knjiga sadrži 148 stranica, od čega je 45 tabela, 71 slika u boji i šest priloga (crteža).

Predgovor je napisao Darko Komšo, koji je ukazao na važnost objave ovog materijala za proučavanje prapovijesti Istre.

U *Uvodu* (9-19. str.) autorica najprije govori o pogrebnom ritusu (spaljivanju pokojnika) za vrijeme kasnog brončanog i željeznog doba u Istri te opisuje 13 tipova grobova koji se tada javljaju. Zatim u potpoglavlju *Limska gradina – Naselje i nekropola* opisuje položaj i izgled lokaliteta te donosi kratku povijest istraživanja. Limska gradina nalazi se na povišenom platou iznad Limskog kanala, a istraživana je od 1960. do 1967. godine, pri čemu su otkrivena 74 groba. U potpoglavlju *Ustrinum* opisan je prostor za spaljivanje pokojnika koji se upotrebljavao do razdoblja Ha B3, a uz gradine u Puli i Bermu jedini je takav prostor odvojen od nekropole. Autorica donosi i zaključke o obredima koji su se ondje odvijali. Na kraju autorica uspoređuje Limsku gradinu s najsličnijim istarskim gradinama (Beram, Nezakcij, Vrščin, Gardina na Brijunima i Margonje kod Peroja). *Uvod* je popraćen s osam slika u boji.

Sljedi iscrpan *Katalog nalaza* (21-71. str.) poredan po mjestu nalaza i godini iskopavanja. Svi obrađeni nalazi dolaze iz dijela nekropole unutar naselja. Katalog je popraćen sa 60 slika u boji, a na kraju knjige je svaka kataloška jedinica donesena u tabelama.

U poglavlju *Analiza keramike* (72-90. str.) autorica detaljno opisuje keramički materijal u nekoliko kategorija – boja, faktura, obrada površine, ukrašavanje. Također, tipološki opredjeljuje ulomke posuda prema obliku oboda. Određuje osam tipova zdjela, sedam tipova lonaca, šest tipova šalica, dva tipa minijaturnog posuđa, četiri tipa pladnjeva/tronožaca, jedan tip pitosa, osam tipova amfora. Od ostalih kategorija prisutno je deset tipova dna, devet tipova ručki, tri tipa pršljenova i dva tipa podmetača. Posljednja su kategorija ornamenti i tehnike ornamentiranja, gdje je opisano osam tehnika ukrašavanja i motivi koji se javljaju u određenim tehnikama. Poglavlje je popraćeno sa šest priloga – crteža tipova keramike i ukrasnih motiva.

Sljedeće poglavlje je *Kronologija i sličnosti sa susjednim grupama* (91-99. str.). Autorica naglašava da je većina materijala iz nekropole vrlo fragmentirana keramika te je zbog toga određivanje oblika, a samim time i kronologija, bilo otežano, no većinu čine posude kakve su se upotrebljavale u pogrebnim obredima vezane uz pripremu i konzumaciju hrane i pića, a djelom su to i žare. Za kronološko opredjeljenje pojedinih tipova poslužila je publikacija Andrea Cardarellija iz 1983. godine i novije publikacije keramike iz Nezakcija i Kaštelira kod Nove Vasi (Brtonigle).

Materijal je podijeljen u tri kronološke faze. Prvu, pod nazivom *Prije nekropole*, predstavljaju najstariji nalazi s područja nekropole, među kojima su metličasta keramika koja se često javlja u eneolitičkim slojevima na širokom području od Istre, Krasa do Karpatske kotline, zatim ulomak cetinske keramike ukrašen koničnim bradavicama te keramika srednjeg brončanog doba predstavljena koljenastim ručkama i tronošcima. Sljedi *Prije nekropole i faza I A-B* (11.-10. st. pr. Kr.) žarne nekropole Limske gradine s nalazima koji se

javljaju u Cardarellijevim “bronzo recente” i “bronzo recente e/o finale”, “bronzo finale”, a poneki i kasnije na području Istre i sjeverne Italije. To su primjerice su horizontalne bifore, valjkaste ručke sa žljebovima, tunelaste ručke, posude ukrašene otiscima prsta, potkovaste drške, zdjele s izvijenim obodima, plastične bradavice okružene žljebovima, šalice s visokom ručkom ukrašene urezivanjem ili kanelirama, ručke s parom rožastih izraslina. Posljednju fazu, pod nazivom *Mlađa grupa – Faza II (9.-8. st. pr. Kr.) žarne nekropole Limske gradine*, karakterizira keramika s pseudovrpčastim ukrasom i bijelom inkrustacijom, i to najčešće zdjele i trbušasti vrčevi ili amfore, zatim keramika ukrašena motivima spirale ili meandra te različite zdjele, pitosi, lonci i podmetači. Javljaju se i tanjuri. Takvi su nalazi tipični za početak željeznog doba u Istri, ali i za kasno brončano doba na Apeninskom poluotoku i u Karpatskoj kotlini.

Zaključno poglavlje (100. str.) autorica smješta nekropolu u kronološki okvir, od 11. do 8. st. pr. Kr. Naglašava da je naselje starije od nekropole s obzirom na nalaze iz eneolitika i srednjeg brončanog doba. Zaključuje da keramički nalazi predstavljaju dio pogrebnog obreda. Nalazi certosa i dvije latenske fibule iz naselja upućuju na to da je naselje trajalo sve do rimskog razdoblja, no za pouzdane podatke potrebna su nova istraživanja.

Nakon teksta slijedi 45 tabela koje su crtale Dušanka Urem i Aleksandra Jedrejčić Rotar.

Ova knjiga napisana je na vrlo tradicionalan način, sav materijal je detaljno tipološki obrađen i opisan, uz smještanje pojedinih elemenata u kronološke okvire. Kao takav predstavlja vrlo koristan i neizostavan rad za svakoga tko proučava kasno brončano i željezno doba Istre.